

UPADŁOŚĆ KONSUMENCKA

Aleksandra Machowska

UPADŁOŚĆ KONSUMENCKA

Aleksandra Machowska

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

Stan prawny na 1 marca 2020 r.

Wydawca
Monika Pawłowska

Redaktor prowadzący
Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne
Anna Iwannikow – JustLuk

Projekt okładek serii
Wojtek Kwiecień-Janikowski, Przemek Dębowski

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

prawolubni

SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ
Więcej na www.legalnakultura.pl
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2020

ISBN 978-83-8187-471-7

Dział Praw Autorskich
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. 22 535 82 19
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	15
Wstęp	17

Część pierwsza Zagadnienia ogólne

Rozdział 1

Charakterystyka upadłości konsumenckiej	23
1.1. Czym jest upadłość „konsumencka”?	23
1.2. Zakres podmiotowy przepisów o upadłości osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej	25
1.2.1. Pojęcie osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej – zakres podmiotowy	25
1.2.2. Pojęcie działalności gospodarczej i zawodowej	26
1.2.3. Osoby prowadzące działalność nieewidencjonowaną	28

Rozdział 2

Podmioty legitymowane do złożenia wniosku o upadłość konsumencką	30

Rozdział 3

Cele i zasady postępowania upadłościowego w kontekście upadłości konsumenckiej	32

Rozdział 4

Przesłanki ogłoszenia upadłości konsumenckiej	34
4.1. Przesłanki pozytywne	34
4.2. Przesłanki negatywne, skutkujące oddaleniem wniosku o ogłoszenie upadłości konsumenckiej	35

Rozdział 5

Przepisy regulujące tok uproszczonego postępowania upadłościowego w przypadku osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej	38
5.1. Informacje ogólne	38
5.2. Przepisy mające zastosowanie	39
5.3. Wyłączenia przepisów ogólnych	40
5.4. Przepisy mające odpowiednie zastosowanie w przypadku, gdy jedynym wnioskodawcą jest wierzyciel	44
5.5. Stosowanie przepisów o postępowaniu zabezpieczającym	46
5.5.1. Uwagi ogólne	46
5.5.2. Tymczasowy nadzorca sądowy	49
5.5.3. Zawieszenie egzekucji (art. 39 pr. upadł.)	52
5.5.4. Inne sposoby zabezpieczenia majątku dłużnika	53

Rozdział 6

Sądowe organy postępowania upadłościowego	55
6.1. Sąd	55
6.2. Sędzia-komisarz	59
6.2.1. Informacje ogólne	59
6.2.2. Sędzia-komisarz – funkcja, zadania	64
6.2.3. Zastępca sędziego-komisarza	69
6.2.4. Referendarz sądowy jako sędzia-komisarz	70
6.2.5. Zaskarżanie postanowień sędziego-komisarza i referendarza pełniącego funkcje sędziego-komisarza	73

Rozdział 7

Wniosek o ogłoszenie upadłości konsumenckiej	74
7.1. Informacje ogólne	74

7.2. Treść wniosku o ogłoszenie upadłości osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej	75
7.3. Wymogi formalne wniosku o ogłoszenie upadłości osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej	76
7.4. Inne problemy na etapie wniosku o ogłoszenie upadłości osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej ...	83

Rozdział 8

Ogłoszenie upadłości	85
8.1. Postanowienie o ogłoszeniu upadłości	85
8.2. Czynności sądu w związku z ogłoszeniem upadłości	86
8.3. Tymczasowe pokrycie kosztów postępowania	87
8.4. Tymczasowe pokrycie kosztów postępowania – odmienności postępowania w przypadku jego wszczęcia wyłącznie na wniosek wierzyciela	90
8.5. Czynności syndyka po jego powołaniu na skutek ogłoszenia upadłości dłużnika	92
8.6. Prowadzenie akt przez syndyka	98
8.6.1. Uwagi ogólne	98
8.6.2. Sposób prowadzenia akt	101
8.6.3. Akta dla zgłoszeń wierzytelności	101
8.6.4. Akta zastępcze	102
8.6.5. Udostępnianie akt	103

Rozdział 9

Skutki ogłoszenia upadłości	108
9.1. Informacje ogólne	108
9.2. Skutki co do osoby upadłego	109
9.3. Granica między upadłością a bieżącym funkcjonowaniem upadłego – osoby fizycznej	110
9.4. Środki przymusu	113
9.5. Skutki ogłoszenia upadłości co do majątku upadłego	115

Rozdział 10

Masa upadłości	117
10.1. Informacje ogólne	117
10.2. Ustalanie składu masy upadłości	118

10.3. Składniki podlegające wyłączeniu z masy upadłości	120
10.4. Postępowanie o wyłączenie z masy upadłości	123

Rozdział 11

Zgłaszanie wierzytelności	129
11.1. Zasady ogólne	129
11.2. Wymogi formalne zgłoszenia wierzytelności	133
11.3. Termin do zgłoszenia wierzytelności	140
11.4. Zwrot zgłoszenia wierzytelności	146
11.5. Skarga na zarządzenie syndyka o zwrocie zgłoszenia wierzytelności	148

Część druga

Tryby i przebieg postępowania upadłościowego osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej

Rozdział 1

Zagadnienia wstępne	153

Rozdział 2

Postępowanie likwidacyjne a układ	154

Rozdział 3

Przygotowana likwidacja

(zatwierdzenie warunków sprzedaży)	157
3.1. Informacje ogólne	157
3.2. Wymogi formalne wniosku o zatwierdzenie warunków sprzedaży	160
3.3. Postępowanie po złożeniu wniosku o zatwierdzenie warunków sprzedaży	162
3.4. Rozpoznanie wniosku o zatwierdzenie warunków sprzedaży	164
3.5. Zawarcie umowy sprzedaży przez syndyka	169

Rozdział 4

Układ w upadłości (zawarcie układu z wierzycielami)	172

4.1. Przesłanki i warunki przeprowadzenia układu w upadłości	172
4.2. Stosowane przepisy	176
4.3. Przebieg postępowania upadłościowego osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej – z układem w upadłości	179

Rozdział 5

Postępowanie upadłościowe osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej prowadzone na podstawie przepisów części pierwszej (przepisy ogólne) Prawa upadłościowego	190
5.1. Przesłanki prowadzenia postępowania w oparciu o przepisy części pierwszej oraz etapy postępowania	190
5.2. Etap wstępny	193
5.3. Oszacowanie masy upadłości i spis inwentarza	195
5.4. Ustalenie listy wierzytelności	197
5.4.1. Informacje ogólne	197
5.4.2. Sprzeciw do listy wierzytelności	203
5.4.3. Zatwierdzenie, prostowanie i uzupełnienie listy wierzytelności	209
5.5. Likwidacja masy	212
5.5.1. Informacje ogólne	212
5.5.2. Sprzedaż składników masy obciążonych rzeczowo (nieruchomości, prawa użytkowania wieczystego, spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu i statku morskiego wpisanego do rejestru okrętowego)	215
5.5.3. Sprzedaż ruchomości	219
5.5.4. Szczególny tryb likwidacji – zastaw	222
5.5.5. Likwidacja wierzytelności i praw majątkowych	223

Rozdział 6

Likwidacja przez sprzedaż	225
6.1. Skutki sprzedaży w toku postępowania upadłościowego	225
6.2. Brak możliwości albo bezzasadność zbycia składników masy upadłości	228

Rozdział 7

Podział funduszków masy upadłości	231
7.1. Informacje ogólne	231
7.2. Wydzielenie kwoty na zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych upadłego	237

Rozdział 8

Umorzenie całości lub części zobowiązań upadłego według przepisów księgi pierwszej Prawa upadłościowego	245

Rozdział 9

Postępowanie o zawarcie układu na zgromadzeniu wierzycieli przez osobę fizyczną nieprowadzącą działalności gospodarczej	258

Rozdział 10

Uproszczone postępowanie upadłościowe konsumenckie	280
10.1. Informacje ogólne	280
10.2. Likwidacja masy upadłości w uproszczonym postępowaniu konsumenckim	284
10.3. Skarga na czynności syndyka	290

Rozdział 11

Sposoby oddłużenia w postępowaniu konsumenckim uproszczonym	298
11.1. Zagadnienia ogólne	298
11.2. Odmowa ustalenia planu spłaty wierzycieli albo umorzenia zobowiązań upadłego bez ustalenia planu spłaty wierzycieli lub warunkowego umorzenia zobowiązań upadłego bez ustalenia planu spłaty wierzycieli	300
11.3. Plan spłaty	303
11.3.1. Informacje ogólne	303
11.3.2. Brak zgłoszeń wierzytelności	304
11.3.3. Przygotowanie projektu planu spłaty	305
11.3.4. Czynności syndyka	305
11.3.5. Treść projektu planu spłaty	308

11.3.6.	Wskazanie wierzycieli	310
11.3.7.	Ustalanie, czy upadły doprowadził do swojej niewypłacalności lub istotnie zwiększył jej stopień umyślnie lub wskutek rażącego niedbalstwa	313
11.3.8.	Projekt planu spłaty <i>sensu stricto</i>	313
11.3.9.	Postanowienie o planie spłaty	321
11.3.10.	Zakres planu spłaty i jego wiążący charakter	329
11.3.11.	Rozliczenie kosztów postępowania	330
11.3.12.	Przepisy mające zastosowanie do planu spłaty	331
11.3.12.1.	Informacje ogólne	331
11.3.12.2.	Odpowiednie stosowanie przepisów o kolejności zaspokajania wierzycieli	333
11.3.12.3.	Odpowiednie stosowanie przepisów o wykonaniu planu podziału	339
11.3.13.	Zmiana planu spłaty	343
11.4.	Umorzenie zobowiązań upadłego bez ustalenia planu spłaty wierzycieli	346
11.5.	Warunkowe umorzenie zobowiązań upadłego bez ustalenia planu spłaty wierzycieli	348
11.6.	Sytuacja i obowiązki upadłego po uprawomocnieniu się postanowienia o ustaleniu planu spłaty albo postanowienia o warunkowym umorzeniu zobowiązań bez ustalania planu spłaty	351
11.6.1.	Informacje ogólne	351
11.6.2.	Po ustaleniu planu spłaty	353
11.6.3.	Po warunkowym umorzeniu zobowiązań upadłego	354

Rozdział 12

Uchylenie postanowienia o ustaleniu planu spłaty

albo postanowienia o warunkowym umorzeniu

zobowiązań bez ustalania planu spłaty 358

12.1. Informacje ogólne

 358

12.2. Uchylenie postanowienia o ustaleniu planu spłaty wierzycieli

 359

12.3. Uchylenie postanowienia o warunkowym umorzeniu zobowiązań upadłego bez ustalenia planu spłaty wierzycieli	360

Rozdział 13

Umorzenie zobowiązań w wyniku postanowienia o warunkowym umorzeniu zobowiązań bez ustalenia planu spłaty	361

Rozdział 14

Skarga kasacyjna	365

Rozdział 15

Końcowy etap uproszczonego postępowania konsumenckiego	368

Rozdział 16

Umorzenie postępowania	370
16.1. Informacje ogólne	370
16.2. Umorzenie na podstawie art. 361 pr. upadł.	370
16.3. Umorzenie postępowania w oparciu o art. 491 ¹⁰ pr. upadł.	373
16.4. Umorzenie postępowania o zawarcie układu z wierzycielami	378

Rozdział 17

Zakończenie postępowania	380

Rozdział 18

Postępowanie depozytowe w postępowaniu upadłościowym	381

Rozdział 19

Wynagrodzenie doradcy restrukturyzacyjnego	383
19.1. Informacje ogólne	383
19.2. Wynagrodzenie w postępowaniu konsumenckim uproszczonym	383

19.3. Wynagrodzenie w postępowaniu konsumenckim prowadzonym w oparciu o przepisy części pierwszej Prawa upadłościowego	387
19.4. Wynagrodzenie nadzorcy w postępowaniu o zawarcie układu na zgromadzeniu wierzycieli	399

Rozdział 20

Zarys problematyki konsumenckiego międzynarodowego postępowania upadłościowego	401

Schematy	413

Bibliografia	419

WSTĘP

Institucja upadłości osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej, zwanej potocznie upadłością konsumencką¹ (choć nazwa ta przyjęła się i funkcjonuje również w doktrynie), istnieje w systemach praw obcych od wielu lat². Jednym z państw, w których najwcześniej wprowadzono podobne rozwiązania, jest Francja (1989 r., tzw. *loi Neiertz*). Do polskiego systemu prawnego została wprowadzona w wyniku nowelizacji ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze ustawą z 5.12.2008 r.³ Przepisy, które weszły w życie z dniem 2.05.2009 r., w praktyce jednak niemalże nie funkcjonowały, a w każdym razie – możliwość ich zastosowania była mocno ograniczona. Przede wszystkim w pierwszej kolejności należało wykazać, że posiada się środki na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego, a w razie ich braku – wniosek był oddalany. Po wtóre, postępowanie można było otworzyć tylko w stosunku do takiej osoby, której niewypłacalność powstała na skutek wyjątkowych i niezależnych od niej okoliczności (np. choroba dłużnika i utrata pracy, śmierć współmałżonka, długi spadkowe itp.). To były główne przyczyny faktycznego niedzia-

¹ Pamiętać przy tym należy, że w tym rozumieniu owo potoczne pojęcie konsumenta w kontekście prawa upadłościowego nie jest tożsame z definicją legalną konsumenta zawartą w art. 221 k.c.

² Na temat postępowań oddłużeniowych w innych państwach, szczególnie w Europie, zob. interesujące opracowanie K. Michalak-Abram, *Zagadnienie europeizacji postępowania oddłużeniowego osób fizycznych*, Warszawa 2018. Zob. również P. Kuglarz, *Podstawowe standardy upadłości konsumenckiej w Polsce na tle wybranych regulacji europejskich*, Dor. Restr. 2015/1, s. 33–43; P. Kuglarz [w:] *Upadłość konsumencka. Komentarz*, red. R. Adamus, M. Geromin, B. Groele, Warszawa 2017, s. 70–88.

³ Ustawa 5.12.2008 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 234, poz. 1572).

łania przepisów o konsumenckim oddłużeniu. Od tego czasu przepisy w zakresie upadłości konsumenckiej były dwukrotnie⁴, na przestrzeni relatywnie niedługiego czasu (2009–2019), radykalnie nowelizowane poprzez ich coraz szersze liberalizowanie, aż ostatecznie – zmiana wprowadzona ustawą nowelizującą z 2019 r. spowodowała, że praktycznie każdy, nawet jeżeli do swojej niewypłacalności doprowadził świadomie, celowo – może obecnie uzyskać oddłużenie w wyniku przeprowadzenia procedury przewidzianej w art. 491¹–491²² pr. upadł.⁵ Tym samym ustawa nowelizująca z 2019 r.⁶ spowodowała, że mamy obecnie w Polsce jedno z najbardziej liberalnych przepisów dotyczących możliwości oddłużania osób fizycznych, niezależnie od tego, czy prowadziły działalność gospodarczą⁷, czy też nie – w praktyce niezawierające żadnych wymogów, które musiałby spełnić dłużnik, dążąc do uzyskania oddłużenia – chociażby w postaci wykazywania się rzetelnością i dobrą wiarą. Przepisy wprowadzone ustawą nowelizującą z 2019 r., pozwalające na wydanie postanowienia o odmowie wydania jakiegokolwiek postanowienia prowadzącego do oddłużenia⁸, obwarowano przesłankami tak nieostrymi, że ich zastosowanie może się okazać niemal niemożliwe w praktyce, nie wspominając o możliwości ukształtowania się bardzo niejednorodnej praktyki orzeczniczej w tym zakresie. Niezależnie od powyższego, wątpliwości budzi regulacja prawna, obarczona tak znacznym marginesem niepewności

⁴ Ustawami nowelizującymi: z 2014 r., z datą wejścia w życie 31.12.2014 r., oraz z 2019 r., z datą wejścia w życie 24.03.2020 r. Zwięzłe omówienie istotnych założeń tej ustawy zob. P. Wołowski, *Upadłość konsumencka na podstawie nowelizacji ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze z dnia 29 sierpnia 2014 r.*, „Transformacje Prawa Prywatnego” 2014/4, s. 53–69.

⁵ Kolejne artykuły, do art. 491³⁸ pr. upadł., wprowadzone do Prawa upadłościowego na mocy ustawy nowelizującej z 2019 r., są w istocie rodzajem postępowania restryktoryzacyjnego.

⁶ VIII kadencja, druk sejm. nr 3480; ustawa opublikowana w Dz.U. z 26.09.2019 r. pod poz. 1802.

⁷ Dla porównania – w toku postępowania oddłużeniowego we Francji (*surendettement*) długi powstałe w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej nie podlegają umorzeniu w konsumenckim postępowaniu upadłościowym.

⁸ Art. 491^{14a} pr. upadł.: „1. Sąd wydaje postanowienie o odmowie ustalenia planu spłaty wierzycieli albo umorzenia zobowiązań upadłego bez ustalenia planu spłaty wierzycieli lub warunkowego umorzenia zobowiązań upadłego bez ustalenia planu spłaty wierzycieli (...).”

co do sposobu zakończenia postępowania (w którym upadłemu zlikwidowano cały posiadany majątek, a następnie – pozostawiono go bez możliwości oddłużenia), że przywodzi na myśl raczej tzw. rosyjską ruletkę, nie zaś regulację normatywną. Prawo powinno organizować życie społeczne i wszelkie istotne dla obywateli dziedziny życia, wprowadzać stabilność i pewność w stosunkach społeczno-gospodarczych, nie zaś – zamęt i brak jasnych reguł.

Ustawa nowelizująca z 2019 r., niestety, jest kolejnym niechlubnym przykładem tego, jak nie powinno się psuć prawa. Pomijając już wprowadzenie na mocy tej ustawy rozwiązań bardzo kontrowersyjnych, nieprzemysłanych i źle doprecyzowanych, poprzez przepisy wprowadzające chaos w dotychczasowych uregulowaniach, rodzące wiele możliwości interpretacyjnych i stwarzające pole do nadużyć oraz przez zamieszczanie w przepisach dotyczących przedsiębiorców przepisów, które dotyczą wyłącznie tzw. konsumentów⁹, po zwykłe, ale liczne błędy redakcyjne¹⁰ oraz nieskorelowanie z innymi, dokonywanymi równoległe zmianami prawa¹¹ – wszystko łącznie sprawia, że jest to jedna z najgorszych dotychczas zmian prawa upadłościowego. Ponadto wiele przepisów jest niejasnych i niekompletnych, w kontekście pozostałych przyjętych rozwiązań niezrozumiałych i dopiero lektura uzasadnienia do projektu ustawy nowelizującej z 2019 r. pozwala

⁹ Jak w przypadku postępowania oddłużeniowego, toczącego się na podstawie art. 369 i n. pr. upadł.

¹⁰ Na przykład „dłużnik” zamiast „upadły”, posługiwanie się formą dopełniacza: „funduszy” – jakkolwiek bardziej współcześnie brzmiąca, to jednak inną niż dotychczas w ustawie zastosowaną formą „funduszów”; w efekcie ustawa raz posługuje się jednym wzorcem odmiany rzeczownika „fundusze”, raz drugim; w art. 491¹⁵ pr. upadł. określa się, że plan spłaty ustala się na okres liczony w latach – w ust. 1b i 1c, natomiast w ust. 1 pkt 4 oraz ust. 1a – w miesiącach; podobne przykłady można mnożyć.

¹¹ Tytułem przykładu brak synchronizacji z nowelizacją Kodeksu postępowania cywilnego na mocy ustawy z 4.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 1469 ze zm.), z datą wejścia w życie 7.11.2019 r., a nawet – z ustawą z 6.12.2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych (Dz.U. z 2019 r. poz. 55 ze zm.), która wchodzi w życie 1.12.2020 r. (jak zmiana, z dniem 24.03.2020 r., treści art. 241 pr. upadł., bez uwzględnienia, że wcześniejsza ustawa o KRZ uchyla tę jednostkę z dniem 1.12.2020 r., czy wprowadzenie dwa razy identycznego przepisu, odpowiednio ustawą nowelizującą z 2019 r. i ustawą o KRZ: art. 151 ust. 6 i art. 152 ust. 2 pr. upadł.).

na ustalenie, do pewnego jednak tylko stopnia, jak należy rozumieć i stosować nowe przepisy¹². Problem nie tylko w tym, że uzasadnienie projektu ustawy nowelizującej z 2019 r. nie jest ustawą, tak więc nie wiąże sądów w wykładni i stosowaniu przepisów, ale także w tym, że w wielu istotnych kwestiach projekt ten odbiega od ostatecznie przyjętej wersji ustawy, a zmiany wprowadzone na szybko i bez należytej refleksji już w toku postępowania legislacyjnego nie zostały uzasadnione. W trakcie procesu konsultacji pozaresortowych (społecznych) wielokrotnie powtarzano jako jedno z podstawowych, ogólnych zastrzeżeń do kolejnej ustawy nowelizującej, że poczynając od 2009 r., kiedy to weszły w życie przepisy wprowadzające upadłość konsumencką, jest to już trzecia, bardzo obszerna zmiana. Przepisy w efekcie, zamiast upraszczać, w jeszcze większym stopniu komplikują postępowanie upadłościowe, a dodatkowo wprowadzenie do przepisów prawa upadłościowego postępowania o charakterze *stricte* restrukturyzacyjnym, nadto – niedopracowanego w szczegółach i zasadach stosowania do niego przepisów Prawa restrukturyzacyjnego, w jeszcze większym stopniu czyni je chaotycznym.

Niniejsze opracowanie koncentruje się na aspekcie proceduralnym oraz najnowszych zmianach, pozostawiając nieco w tle rozważań zagadnienia materialnoprawne, chyba że stanowią one przedmiot nowelizacji, której wejście w życie przewidziano na 24.03.2020 r.¹³

¹² Np. art. 491¹⁴ ust. 7 pr. upadł. w zakresie zażalenia, które – zgodnie z uzasadnieniem – pełni funkcję także sprzeciwu do listy wierzytelności i zarzutów do planu spłaty, czy art. 491¹⁶ ust. 2b pr. upadł. w zakresie wykładni wyrażenia „również po upływie pięciu lat”, albo nowych przepisów o postępowaniu o zawarcie układu w upadłości konsumenckiej, które odsyłają nieprecyzyjnie do stosowania „w tym do zawarcia układu, jego skutków, zmiany oraz uchylecia” odpowiednio przepisów Prawa restrukturyzacyjnego dotyczących przyspieszonego postępowania układowego; na marginesie należy dodać, że w uzasadnieniu wskazano, że przepisy dotyczące przyspieszonego postępowania układowego stosuje się w takim zakresie, jak: „reguły dotyczące ustalania spisu wierzytelności, spisu wierzytelności spornych, zwoływania zgromadzenia wierzycieli w celu zawarcia układu, zasad głosowania wierzycieli, liczenia większości koniecznej do ustalenia, że doszło do przyjęcia układu, zatwierdzenia układu, jego skutków oraz zasad zmiany i uchylecia układu”.

¹³ Ponadto ustawą z 6.12.2018 r. o Krajowym Rejestrze Zadłużonych wprowadzono zmiany wchodzące w życie w większości z dniem 1.12.2020 r.

10.3. Skarga na czynności syndyka

Ustawa nowelizująca z 2019 r. wprowadziła nową instytucję w zakresie środków zaskarżenia – art. 491^{12a} pr. upadł. przewiduje możliwość złożenia skargi na czynności lub zaniechania syndyka (zaniechanie przez syndyka dokonania czynności), wzorowaną na postępowaniach egzekucyjnych i skardze na czynności komornika. W intencji projektodawcy zmian ma ona zapewnić kontrolę sądową nad fazą likwidacyjną postępowania upadłościowego wobec osoby nieprowadzącej działalności gospodarczej, prowadzonego w trybie uproszczonym, a więc w przypadku, gdy nie jest wyznaczany sędzia-komisarz¹⁰³.

Przysługuje ona sądowi upadłościowemu.

Podmiotami legitymowanymi do wniesienia skargi są:

- 1) upadły;
- 2) wierzyciel;
- 3) osoba trzecia (zwana w ustawie „inną osobą”), której prawo zostało przez czynności lub zaniechanie syndyka naruszone albo zagrożone.

W odniesieniu do osoby trzeciej należałoby przyjąć, tak jak ma to miejsce w postępowaniu egzekucyjnym, że musi ona wykazać istnienie interesu prawnego, tj. powołać się na to, że jej prawa zostały przez czynność lub zaniechanie komornika naruszone lub zagrożone, przy czym chodzi o stan hipotetycznego zagrożenia prawa skarżącego¹⁰⁴. Strona powinna przy tym wskazać konkretne prawo, które miałyby zostać naruszone. Jednak w przypadku stwierdzenia braku interesu prawnego dla wniesienia skargi nie spowoduje to, że będzie

¹⁰³ Uzasadnienie..., s. 34 i 41.

¹⁰⁴ Por. Z. Świeboda, *Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego. Część druga. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, Warszawa 2001, s. 65; O. Marcewicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz aktualizowany*, t. 2, Art. 730–1217, red. A. Jakubecki, LEX 2019, art. 767, teza 3, stan prawny na 7.11.2019 r.

ona niedopuszczalna, a tym samym – podlegająca odrzuceniu, ale powinna zostać oddalona¹⁰⁵.

Skargę wnosi się w terminie 7 dni, przy czym początek biegu tego terminu określają różne zdarzenia. Termin 7-dniowy zaczyna biec:

- 1) od dnia dokonania czynności, gdy upadły, wierzyciel lub osoba, której prawo zostało przez czynność syndyka naruszone albo zagrożone, była przy czynności obecna lub była o jej terminie zawiadomiona;
- 2) od dnia zawiadomienia o dokonaniu czynności upadłego, wierzyciela lub osoby, której prawo zostało przez czynność syndyka naruszone albo zagrożone – w innych przypadkach, przy czym jeżeli syndyk zawiadamiał o dokonaniu czynności przez obwieszczenie, termin ten biegnie od dnia publikacji obwieszczenia¹⁰⁶;
- 3) od dnia powzięcia wiadomości przez skarżącego o dokonanej czynności – w braku zawiadomienia;
- 4) od dnia, w którym skarżący dowiedział się, że czynność miała być dokonana – w przypadku zaniechania przez syndyka dokonania czynności.

W przypadku gdy czynności nie dokonano, ustalenie terminu, w którym zainteresowany może wnieść skargę na czynności syndyka, może być trudne. W literaturze podniesiono, że termin ten należy liczyć od chwili, gdy skarżący powziął wiedzę równocześnie o dwóch okolicznościach: że czynność powinna być dokonana (np. zaskarżenie czynności prawnej upadłego skargą pauliańską) oraz że czynności tej nie dokonano (co skarżący może ustalić, kierując do syndyka stosowne zapytanie). Dopiero zestawienie tych dwóch dat pozwala na stwierdzenie, kiedy rozpoczął bieg 7-dniowy termin do wniesienia skargi na czynności syndyka¹⁰⁷.

¹⁰⁵ D. Zawistowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 4, Art. 730–1088, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, LEX 2014, art. 767, teza 4, stan prawny na 21.11.2013 r.

¹⁰⁶ Tak P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe...*, 2020, s. 1253.

¹⁰⁷ Tak P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe...*, 2020, s. 1254.

Analizując charakter skargi na czynności lub zaniechania syndyka w odniesieniu do instytucji skargi na czynności komornika, należy stwierdzić, że mimo przeniesienia na grunt przepisów Prawa upadłościowego przepisów o postępowaniu egzekucyjnym, nie można utożsamiać obu tych instytucji i czerpać w pełni z poglądów doktryny oraz orzecznictwa, wypracowanych na kanwie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Przede wszystkim syndyk co do zasady nie dokonuje żadnych czynności o charakterze orzeczniczym¹⁰⁸. Jedyną tego typu czynność (zwrot zgłoszenia wierzytelności) podlega wprawdzie zaskarżeniu skargą, z tym że uregulowaną odrębnie w art. 242a pr. upadł.: wnosi się ją do sędziego-komisarza (w postępowaniu uproszczonym – do „wyznaczonego sędziego”, stosownie do art. 491¹⁵ ust. 3 pr. upadł.).

Ostatni przypadek (skarga na zaniechanie dokonania czynności przez syndyka), jak należy się spodziewać, będzie w praktyce powodował sporo niejasności i problemów. Zważywszy na różnego rodzaju pisma, które obecnie wpływają do sądów upadłościowych, można się spodziewać, że będzie to podstawa do skarżenia się na wszystko, co tylko wierzyciel lub „inna osoba” wyczytali w przepisach bez znajomości kontekstu. Sposób sformułowania art. 491^{12a} ust. 4 pr. upadł. może przyczynić się do lawinowego wzrostu tego typu skarg i nawet jeżeli nie będą one podlegały merytorycznemu rozpoznaniu bądź okażą się nieuzasadnione, pociągną za sobą konieczność podejmowania wielu czynności zarówno przez sąd, jak i przez sekretariat sądu. Zbyt dosłowne przeniesienie do postępowania upadłościowego treści art. 767 k.p.c. może w toku postępowania upadłościowego prowadzić do poważnych zakłóceń. Nawet na gruncie postępowania egzekucyjnego, w którym przecież zakres czynności podejmowanych przez

¹⁰⁸ W doktrynie wskazano, że w odniesieniu do czynności komornika zaskarżone mogą być zarówno czynności o charakterze orzeczniczym (np. wydanie postanowienia o zawieszeniu postępowania egzekucyjnego), jak i wykonawczym (np. zajęcie ruchomości i odebranie zajętej rzeczy). W przypadku zaś skargi na zaniechanie dokonania czynności zaskarżone mogą być zachowania komornika polegające na niedokonaniu czynności egzekucyjnej, której dokonanie przewiduje przepis ustawy – H. Pietrzkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 5, *Postępowanie egzekucyjne*, red. T. Ereciński, Warszawa 2016, art. 767; konsultowano wyd. elektroniczne, LEX.

komornika jest zdecydowanie bardziej ograniczony niż czynności, które w toku postępowania upadłościowego wykonuje syndyk, podnoszone są zastrzeżenia do zbyt szeroko uregulowanej skargi „osoby trzeciej”. W kontekście postępowania egzekucyjnego podkreśla się, że takie założenia mogą prowadzić nawet do paraliżu toczącego się postępowania egzekucyjnego, gdyż osoba trzecia, niezainteresowana bezpośrednio lub choćby pośrednio daną sprawą egzekucyjną, może złożyć skargę na czynność komornika także wówczas, gdy opierając się tylko na własnym przekonaniu, stwierdzi, że jej prawo może być zagrożone określoną czynnością lub zaniechaniem komornika¹⁰⁹. Sam zakres czynności, na które przysługuje skarga na czynności syndyka, budzi wątpliwości. Wskazano, że mogą to być czynności wymienione w Prawie upadłościowym wykonywane w ocenie skarżącego nieprawidłowo, jak również czynności nieprzewidziane w ustawie, co do których skarżący uważa, że nie mieszczą się w kompetencjach syndyka ani nie służą realizacji celów postępowania, a także – zaniechania dokonania czynności, których syndyk zgodnie z prawem powinien dokonać albo których dokonanie konieczne jest do osiągnięcia celów postępowania lub może je wspomóc¹¹⁰. Posiłkując się dotychczas wypracowanymi poglądami w zakresie skargi na czynności komornika, należy uznać, że analogicznie skarga przysługuje wyłącznie w przypadku, gdy przepisy nie przewidują innego środka zaskarżenia¹¹¹. Ponadto przysługuje wyłącznie wtedy, gdy doszło do naruszenia przepisów procesowych, ale nie można za jej pomocą bronić się przed naruszeniem prawa materialnego¹¹².

¹⁰⁹ O. Marcewicz [w:] *Kodeks...*, red. A. Jakubecki, LEX 2019, art. 767, teza 3, stan prawny na 7.11.2019 r.

¹¹⁰ P. Zimmerman, *Prawo upadłościowe...*, 2020, s. 1252 i 1253.

¹¹¹ Por. Z. Szczurek [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, red. Z. Szczurek, LEX 2005, art. 767, teza 7, stan prawny na 22.02.2005 r.; D. Zawistowski [w:] *Kodeks...*, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, LEX 2014, art. 767, teza 2, stan prawny na 21.11.2013 r.; M. Brulińska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, red. J. Gołaczyński, LEX 2012, art. 767, teza 1, stan prawny na 3.05.2012 r.

¹¹² Tak Z. Świeboda, *Komentarz...*, s. 64; Z. Szczurek [w:] *Kodeks...*, red. Z. Szczurek, LEX 2005, art. 767, teza 1, stan prawny na 22.02.2005 r.; nadto zob. teza 7: „W tym trybie można jednak zaskarżyć wyłącznie czynności, których skorygowanie wymaga interwencji sądu, czyli czynności, które dotyczą sfery prawnej stron postępowania lub innych osób w nim uczestniczących (...). Wyłączone są więc spod działania tego środ-

Skarga powinna spełniać następujące wymogi formalne:

- 1) ogólne wymogi pisma procesowego;
- 2) określać zaskarżoną czynność lub czynność, której zaniechano;
- 3) zawierać wnioszek o zmianę, uchylenie lub dokonanie czynności;
- 4) zawierać uzasadnienie.

Zgodnie z art. 76a pkt 3 u.k.s.c.¹¹³ skarga na czynności syndyka podlega opłacie podstawowej w kwocie 30 zł. Może się zdarzyć, że w jednym piśmie podniesionych zostanie kilka zarzutów, odnoszących się do różnych czynności bądź zaniechań; w takim przypadku należy przyjąć, że pobiera się opłatę od każdej zaskarżonej czynności osobno¹¹⁴.

Istotnym elementem skargi jest określenie czynności, której skarga dotyczy: wyznacza to zakres rozpoznania skargi, a brak wskazania konkretnej czynności albo konkretnego zaniechania, o ile brak ten nie zostanie w terminie uzupełniony, będzie powodował odrzucenie skargi¹¹⁵. Ponadto, jeżeli już po wniesieniu skargi syndyk podejmuje kolejne czynności bądź zaniecha ich dokonania, a strona w ramach uzupełnienia braków formalnych skargi wskazuje na nie, należy przyjąć, iż doszło do wniesienia kolejnej skargi¹¹⁶.

ka zaskarżenia działania faktyczne komornika, które nie oddziałują na sferę prawną stron lub innych osób biorących udział w postępowaniu egzekucyjnym. Czynność komornika zawsze trzeba łączyć z aktywnością organu egzekucyjnego i definiować ją w ramach toczącej się egzekucji. Nie wszystkie czynności, które podejmuje komornik, są czynnościami egzekucyjnymi. Nie są nimi te spośród czynności, które nie zmierzają bezpośrednio do osiągnięcia celu egzekucji, tj. przymusowego zaspokojenia wierzyciela, pomimo że podejmowane są w toku egzekucji”;

M. Brulińska [w:] *Kodeks...*, red. J. Gołaczyński, LEX 2012, art. 767, teza 2, stan prawny na 3.05.2012 r.; D. Zawistowski [w:] *Kodeks...*, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, LEX 2014, art. 767, teza 2, stan prawny na 21.11.2013 r.

¹¹³ Wejście w życie z dniem 24.03.2020 r.

¹¹⁴ M. Brulińska [w:] *Kodeks...*, red. J. Gołaczyński, LEX 2012, art. 767, teza 8, stan prawny na 3.05.2012 r.

¹¹⁵ M. Brulińska [w:] *Kodeks...*, red. J. Gołaczyński, LEX 2012, art. 767, teza 4, stan prawny na 3.05.2012 r.

¹¹⁶ M. Brulińska [w:] *Kodeks...*, red. J. Gołaczyński, LEX 2012, art. 767, teza 4, stan prawny na 3.05.2012 r.

Jeśli chodzi o wymogi formalne pisma procesowego, jak m.in. złożenie pisma w co najmniej dwóch egzemplarzach w zależności od liczby uczestników, w kontekście skargi na czynności komornika podniesiono wątpliwości, czy należy stosować art. 132 § 1 czy art. 132 § 1¹ k.p.c. Pierwszy z przywołanych przepisów przewiduje, że w toku sprawy m.in. profesjonalni pełnomocnicy (adwokat, radca prawny) doręczają sobie nawzajem bezpośrednio odpisy pism procesowych z załącznikami, przy czym w treści pisma procesowego wniesionego do sądu zamieszcza się oświadczenie o doręczeniu odpisu pisma drugiej stronie albo o jego nadaniu przesyłką poleconą, a pismo niezawierające takiego oświadczenia podlega zwrotowi bez wzywania do usunięcia tego braku. Drugi wyłącza z zakresu pism z obowiązkiem wzajemnych doręczeń: pozew wzajemny, apelację, skargę kasacyjną, zażalenie, sprzeciw od wyroku zaocznego, sprzeciw od nakazu zapłaty, zarzuty od nakazu zapłaty, wnioski o zabezpieczenie powództwa, skargę o wznowienie postępowania, skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia i skargę na orzeczenia referendarza sądowego. Wszystkie te pisma należy złożyć w sądzie z odpisami dla strony przeciwnej. Powyższe wyliczenie nie zawiera bowiem skargi na czynności komornika, a tym bardziej skargi na syndyka. Za trafny trzeba uznać pogląd, że skargę należy traktować jako swoisty środek zaskarżenia, zatem odpis pisma powinien zostać złożony w sądzie¹¹⁷.

Skargę wnosi się do syndyka, który dokonał zaskarżonej czynności lub zaniechał jej dokonania. W przypadku nadania skargi drogą pocztową o zachowaniu terminu decyduje data stempla pocztowego. Syndyk natomiast ma dwie możliwości, obie w terminie 3 dni od dnia otrzymania skargi – uwzględnić skargę w całości, a jeżeli tego nie uczyni bądź uwzględni skargę tylko częściowo – sporządzić uzasadnienie zaskarżonej czynności albo przyczyn jej zaniechania, o ile nie zostało ono sporządzone wcześniej, i przekazać je wraz ze skargą do właściwego sądu upadłościowego.

¹¹⁷ Tak O. Marcewicz [w:] *Kodeks...*, red. A. Jakubecki, LEX 2019, art. 767, teza 5, stan prawny na 7.11.2019 r.

Publikacja całościowo prezentuje upadłość konsumencką w ujęciu praktycznym po obszernej nowelizacji dokonanej ustawą z 30.08.2019 r. Autorka przedstawia zagadnienie z punktu widzenia postępowania przed sądem, co ułatwi orientację w dokonanych zmianach oraz wypracowanie właściwych technik działania.

W opracowaniu szczegółowo omówiono dwa tryby postępowania wprowadzonych nowelizacją:

- uproszczony, bez konieczności wyznaczania sędziego-komisarza oraz
- zwykły, według przepisów dotyczących przedsiębiorców.

Czytelnicy będą też mogli zapoznać się z analizą instytucji dotychczas nieznaną prawu upadłościowemu, takich jak:

- projekt planu spłaty sporządzany przez syndyka,
- warunkowe umorzenie zobowiązań upadłego bez ustalania planu spłaty,
- możliwość odmowy ustalenia planu spłaty.

Opracowanie będzie przydatne w codziennej pracy związanej z obsługą prawną zarówno dłużników i upadłych, jak i wierzycieli, a także w praktyce orzeczniczej, zwłaszcza w rozwiązywaniu problemów proceduralnych powstających przy zbiegu prowadzonych procesów z postępowaniami upadłościowymi.

Książka jest przeznaczona dla doradców restrukturyzacyjnych, sędziów i asesorów oraz pełnomocników procesowych.

Aleksandra Machowska – sędzia Sądu Rejonowego dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie, orzeka w sprawach upadłościowych (w latach 2003–2007 również w sprawach procesowych gospodarczych); od 2007 r. do 2011 r. delegowana do Ministerstwa Sprawiedliwości; członek Zespołu Ministra Sprawiedliwości do spraw nowelizacji prawa upadłościowego i naprawczego; ekspert European Judicial Training Network (EJTN); wykładowca Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury; autor i redaktor publikacji z zakresu prawa polskiego i francuskiego, w tym postępowania upadłościowego, oraz prawa europejskiego.

9788381874717 W01D01

ISBN 978-83-8187-471-7

9 788381 874717

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 129 ZŁ (W TYM 5% VAT)